

Hof van Justitie EG, 7 november 2000, Warsteiner Brauerei

Nationale regeling misleidende geografische herkomstaanduiding toelaatbaar

[verordening nr. 2081/92 verzet niet verzet tegen de toepassing van een nationale regeling die het mogelijkermisleidende gebruik verbiedt van een geografische herkomstaanduiding waarbij geen verband bestaat tussen de kenmerken van het product en de geografische herkomst ervan](#)

In dit verband kan worden volstaan met de vaststelling, dat **[artikel 17, lid 3, van verordening nr. 2081/92](#)** slechts van toepassing is op reeds ten tijde van de inwerkingtreding van de verordening bestaande benamingen die door de lidstaten aan de Commissie werden meegedeeld met het oog op registratie en bescherming ervan op gemeenschapsniveau. Die bepaling wil aldus verzekeren, dat die benamingen de genoten nationale bescherming niet door de inleiding van de registratieprocedure en in afwachting van een besluit waarmee de procedure wordt afgesloten verliezen, en heeft geenszins tot doel, regels te stellen voor die bestaande benamingen waarvoor geen enkele lidstaat een registratieaanvraag heeft ingediend.

Voorts volgt met zoveel woorden uit artikel 5, lid 5, tweede alinea, van **[verordening nr. 2081/92](#)**, zoals ingevoegd bij verordening nr. 535/97, dat de bescherming die de lidstaten volgens die bepaling voorlopig kunnen verlenen voor een benaming waarvoor een aanvraag om registratie in het kader van de normale procedure is ingediend, een bescherming is in de zin van de onderhavige verordening, die evenwel is beperkt tot het nationale grondgebied, zoals wordt gepreciseerd in artikel 5, lid 5, vijfde alinea, van verordening nr. 2081/92, zoals ingevoegd bij verordening nr. 535/97. Derhalve is die bepaling irrelevant voor de vraag, of de lidstaten op hun respectieve nationale grondgebieden naar nationaal recht bescherming kunnen verlenen voor geografische benamingen waarvoor zij geen registratieaanvraag indienen krachtens verordening nr. 2081/92 of die niet voldoen aan de voorwaarden om voor de bescherming van die verordening in aanmerking te komen. Gelet op een en ander, moet derhalve op de gestelde vraag worden geantwoord, dat verordening nr. 2081/92 zich niet verzet tegen de toepassing van een nationale regeling die het mogelijkermisleidende gebruik verbiedt van een geografischeherkomstaanduiding waarbij geen verband bestaat tussen de kenmerken van het product en de geografische herkomst ervan

Vindplaatsen: curia.europa.eu; NJ 2001, 358

Hof van Justitie EG, 7 november 2000

(G. C. Rodríguez Iglesias, C. Gulmann, A. La Pergola, M. Wathelet, V. Skouris, D. A. O. Edward, J.-P. Puissechet, P. Jann, L. Sevón, R. Schintgen (rapporteur) en F. Macken)

ARREST VAN HET HOF

7 november 2000 (1)

Bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen - Verordening (EEG) nr. 2081/92 - Werkingssfeer - Nationale regeling die mogelijkermisleidend gebruik van zogeheten .eenvoudige geografische herkomstaanduidingen verbiedt

in zaak C-312/98,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EG-Verdrag (thans artikel 234 EG) van het Bundesgerichtshof (Duitsland), in het aldaar aanhangige geding tussen

Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV en

Warsteiner Brauerei Haus Cramer GmbH & Co. KG, om een prejudiciële beslissing over de uitlegging van verordening (EEG) nr. 2081/92 van de Raad van 14 juli 1992 inzake de bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen van landbouwproducten en levensmiddelen (PB L 208, blz. 1),

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: G. C. Rodríguez Iglesias, president, C. Gulmann, A. La Pergola, M. Wathelet en V. Skouris, kamerpresidenten, D. A. O. Edward, J.-P. Puissechet, P. Jann, L. Sevón, R. Schintgen (rapporteur) en F. Macken, rechters, advocaat-generaal: F. G. Jacobs

griffier: H. A. Rühl, hoofdadministrateur

gelet op de schriftelijke opmerkingen ingediend door:

- Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV, vertegenwoordigd door E. M. Gerstenberg, advocaat te München,

- Warsteiner Brauerei Haus Cramer GmbH & Co. KG, vertegenwoordigd door W. Witz, advocaat te Mannheim,

- de Duitse regering, vertegenwoordigd door W.-D. Plessing, Ministerialrat bij het Bondsministerie van Economische Zaken, en A. Dittrich, Ministerialrat bij het Bondsministerie van Justitie, als gemachtigden,

- de Griekse regering, vertegenwoordigd door I. K. Chalkias, assistent juridisch adviseur bij de juridische dienst van de staat, als gemachtigde,

- de Franse regering, vertegenwoordigd door K. Rispal-Bellanger, onderdirecteur bij de directie juridische zaken van het Ministerie van Buitenlandse zaken, en C. Vasak, adjunct-secretaris buitenlandse zaken bij die directie, als gemachtigden,

- de Italiaanse regering, vertegenwoordigd door U. Leanza, hoofd van de dienst diplomatieke geschillen van het Ministerie van Buitenlandse zaken, als gemachtigde, bijgestaan door I. M. Braguglia, avvocato dello Stato,

- de Oostenrijkse regering, vertegenwoordigd door C. Pesendorfer, Oberrätin bij het Bundeskanzleramt, als gemachtigde,
- de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door J. L. Iglesias Buhigues, juridisch adviseur, als gemachtigde, bijgestaan door B. Wägenbaur, advocaat te Brussel, gezien het rapport ter terechtzitting, gehoord de mondelinge opmerkingen van Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV, vertegenwoordigd door E. M. Gerstenberg en C. Eggers, advocaat te Frankfurt am Main; Warsteiner Brauerei Haus Cramer GmbH & Co. KG, vertegenwoordigd door W. Witz; de Duitse regering, vertegenwoordigd door H. Heitland, Regierungsdirektor bij het Bondsministerie van Justitie, als gemachtigde; de Griekse regering, vertegenwoordigd door I. K. Chalkias; de Italiaanse regering, vertegenwoordigd door F. Quadri, avvocato dello Stato, en de Commissie, vertegenwoordigd door J. L. Iglesias Buhigues, bijgestaan door B. Wägenbaur, ter terechtzitting van 22 maart 2000,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 25 mei 2000,

het navolgende

Arrest

1. Bij beschikking van 2 juli 1998, binnengekomen bij het Hof op 12 augustus daaraanvolgend, heeft het Bundesgerichtshof krachtens artikel 177 EG-Verdrag (thans artikel 234 EG) een prejudiciële vraag gesteld over de uitlegging van verordening (EEG) nr. 2081/92 van de Raad van 14 juli 1992 inzake de bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen van landbouwproducten en levensmiddelen (PB L 208, blz. 1).

2. Die vraag is gerezen in een geding tussen Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV, een vereniging ter bestrijding van oneerlijke mededinging (hierna: Schutzverband), en Warsteiner Brauerei Haus Cramer GmbH & Co. KG (hierna: Warsteiner Brauerei) over het gebruik door laatstgenoemde van de aanduiding Warsteiner op de etiketten van flessen van bepaalde biersoorten die in een brouwerij te Paderborn, op 40 km afstand van Warstein, werden gebrouwen.

De nationale regeling

3. § 3 van het Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (Duitse wet tegen oneerlijke mededinging; hierna: UWG) van 7 juni 1909 bepaalt:

Eenieder die in het economisch verkeer voor mededingingsdoeleinden misleidende mededelingen doet inzake (...) de oorsprong (...) van goederen (...), kan worden gelast, het doen van die mededelingen te staken.

4. § 1 van het Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichen (Duitse wet inzake de bescherming van merken en andere tekens; hierna: Markengesetz) van 25 oktober 1994 (BGBl. 1994 I, blz. 3082), dat op 1 januari 1995 in werking is getreden, bepaalt onder het opschrift Beschermde merken en andere tekens:

Krachtens deze wet worden beschermd:

1. merken,

2. commerciële benamingen,

3. geografische herkomstaanduidingen.

5. De regeling van de geografische herkomstaanduidingen is te vinden in hoofdstuk 6 van het Markengesetz, dat drie afdelingen omvat. Afdeling 1 (§§ 126-129) heeft betrekking op de bescherming van geografische herkomstaanduidingen en afdeling 2 (§§ 130-136) op de bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen in de zin van verordening (EEG) nr. 2081/92.

6. § 126 Markengesetz, Als geografische herkomstaanduidingen beschermde namen, aanduidingen of tekens, bepaalt in lid 1:

Onder geografische herkomstaanduidingen in de zin van deze wet worden verstaan de namen van plaatsen, streken, gebieden of landen, alsmede andere aanduidingen of tekens die in het economisch verkeer worden gebruikt om de geografische herkomst van goederen of diensten aan te duiden.

7. Volgens § 126, lid 2, komen niet voor bescherming als geografische herkomstaanduidingen in aanmerking de in lid 1 bedoelde namen, aanduidingen of tekens die soortnamen betreffen.

8. § 127 Markengesetz, Omvang van de bescherming, luidt als volgt:

1. Geografische herkomstaanduidingen mogen in het economisch verkeer niet worden gebruikt voor goederen of diensten die niet afkomstig zijn uit de plaats, de streek, het gebied of het land die of dat daarmee wordt aangeduid, wanneer door het gebruik van dergelijke namen, aanduidingen of tekens voor goederen of diensten van andere herkomst misleiding ten aanzien van de geografische herkomst zou kunnen ontstaan.

2. Wanneer de door een geografische herkomstaanduiding aangeduide goederen of diensten bijzondere kenmerken of een bijzondere hoedanigheid bezitten, mag de geografische herkomstaanduiding in het economisch verkeer slechts voor soortgelijke goederen of diensten van die herkomst worden gebruikt, indien deze goederen of diensten die kenmerken of hoedanigheid vertonen.

3. Wanneer een geografische herkomstaanduiding een bijzondere faam geniet, mag zij, ook zonder dat misleiding ten aanzien van de geografische herkomst zou kunnen ontstaan, in het economisch verkeer niet voor goederen of diensten van andere herkomst worden gebruikt, voorzover door het gebruik voor goederen of diensten van andere herkomst zonder geldige reden ongerechtvaardigd voordeel kan worden getrokken uit of afbreuk kan worden gedaan aan de faam van de geografische herkomstaanduiding of het onderscheidend vermogen daarvan.

(...)

9. § 128, lid 1, Markengesetz bepaalt:

Tegen eenieder die in het economisch verkeer namen, aanduidingen of tekens gebruikt in strijd met § 127, kan door hen die op grond van § 13, lid 2, van de wet tegen oneerlijke mededinging [UWG] rechten kunnen doen gelden, een verbodsvordering worden ingesteld.

10. Blijkens de verwijzingsbeschikking ziet § 13, lid 2, UWG op concurrenten, beroepsorganisaties, consumenten-

tenverenigingen en kamers van koophandel, industrie of ambacht.

11. De §§ 130 tot en met 136 Markengesetz regelen in het bijzonder de procedure voor registratie van de geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen in de zin van verordening nr. 2081/92, de wijze van toezicht en controle als bedoeld in die verordening, de ter zake openstaande rechtsmiddelen en de verjaringstermijn.

De gemeenschapsregeling

Verordening nr. 2081/92

12. Blijkens de vijfde overweging van de considerans van verordening nr. 2081/92, die op 25 juli 1993 in werking is getreden, moeten bij de etikettering van landbouwproducten en levensmiddelen algemene communautaire voorschriften in acht (...) worden genomen en met name richtlijn 79/112/EEG van de Raad van 18 december 1978 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der lidstaten inzake etikettering en presentatie van levensmiddelen alsmede inzake de daarvoor gemaakte reclame [PB 1979, L 33, blz. 1 (...)]; (...) voor landbouwproducten en levensmiddelen die uit een bepaald gebied afkomstig zijn, [dienen] gezien de specificiteit ervan, bijzondere aanvullende bepalingen (...) te worden vastgesteld.

13. In de zevende overweging van de considerans van verordening nr. 2081/92 wordt tevens vastgesteld, dat de gebruiken met betrekking tot de oorsprongsbenamingen en geografische aanduidingen in de lidstaten thans nog uiteenlopen; dat een communautaire benadering moet worden overwogen; dat immers met een communautair kader in de vorm van een beschermingsregeling het gebruik van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen verder zou kunnen worden ontwikkeld, aangezien een dergelijk kader, dankzij een meer uniforme aanpak, aan producenten van producten met dergelijke vermeldingen gelijke mededingingsvoorwaarden garandeert en deze producten voor de consumenten geloofwaardiger maakt.

14. De negende en de tiende overweging van de considerans van verordening nr. 2081/92 luiden als volgt: overwegende dat deze verordening slechts geldt voor landbouwproducten en levensmiddelen waarvoor er een verband bestaat tussen de kenmerken van het product en de geografische oorsprong ervan; dat het toepassingsgebied van deze verordening echter zo nodig tot andere producten kan worden uitgebreid;

overwegende dat het, gezien de bestaande praktijk, wenselijk is twee verschillende niveaus van geografische referenties vast te stellen, namelijk beschermde geografische aanduidingen en beschermde oorsprongsbenamingen.

15. Artikel 1 van verordening nr. 2081/92 bepaalt:

1. In deze verordening worden de voorschriften vastgesteld voor de bescherming van de oorsprongsbenamingen en de geografische aanduidingen van de voor menselijke voeding bestemde landbouwproducten die vermeld staan in bijlage II van het Verdragen van de levensmiddelen die vermeld staan in bijlage I bij deze verordening alsmede van de landbouwproducten die vermeld staan in bijlage II bij deze verordening.

(...)

2. Deze verordening geldt onverminderd andere bijzondere communautaire bepalingen.

(...)

16. In bijlage I bij die verordening, Levensmiddelen bedoeld in artikel 1, lid 1, wordt bij het eerste streepje Bier vermeld.

17. Artikel 2, leden 1 en 2, van verordening nr. 2081/92 luidt als volgt:

1. De communautaire bescherming van oorsprongsbenamingen en van geografische aanduidingen van producten wordt verkregen overeenkomstig de bepalingen van deze verordening.

2. In deze verordening wordt verstaan onder:

a) oorsprongsbenaming: de naam van een streek, van een bepaalde plaats of, in uitzonderlijke gevallen, van een land, die wordt gebruikt in de benaming van een landbouwproduct of levensmiddel:

- dat afkomstig is uit die streek, die bepaalde plaats of dat land

en

- waarvan de kwaliteit of de kenmerken hoofdzakelijk of uitsluitend aan het geografische milieu, dat factoren van natuurlijke en menselijke aard omvat, zijn toe te schrijven en waarvan de productie, de verwerking en de bereiding in het geografische gebied geschieden;

b) geografische aanduiding: de naam van een streek, van een bepaalde plaats of, in uitzonderlijke gevallen, van een land, die wordt gebruikt in de benaming van een landbouwproduct of levensmiddel:

- dat afkomstig is uit die streek, die bepaalde plaats of dat land

en

- waarvan een bepaalde hoedanigheid, de faam of een ander kenmerk aan deze geografische oorsprong kan worden toegeschreven en waarvan de productie en/of de verwerking en/of de bereiding in het bepaalde geografische gebied geschieden.

18. In de twaalfde overweging van de considerans van verordening nr. 2081/92 wordt verklaard, dat om in elke lidstaat te worden beschermd, geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen op communautair niveau moeten worden geregistreerd en dat door inschrijving in een register eveneens de informatie van het bedrijfsleven en van de consumenten kan worden gewaarborgd.

19. In de artikelen 5 tot en met 7 van verordening nr. 2081/92 wordt de procedure vastgesteld voor de registratie van de in artikel 2 bedoelde geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen, de zogeheten normale procedure. Volgens artikel 5, lid 4, moet de registratieaanvraag worden ingediend bij de lidstaat waarin het betrokken geografische gebied is gelegen. Volgens artikel 5, lid 5, gaat de lidstaat na, of de aanvraag gerechtvaardigd is en zendt hij die naar de Commissie.

20. Daar de behandeling van een registratieaanvraag door de Commissie enige tijd vergt, moest het worden toegestaan, dat de lidstaat een voorlopige nationale bescherming verleent in afwachting van een besluit betreffende de registratie onder die benaming. Daartoe

is verordening nr. 2081/92 gewijzigd bij verordening (EG) nr. 535/97 van de Raad van 17 maart 1997 (PB L 83, blz. 3), waarbij in artikel 5, lid 5, na de eerste alinea, de volgende tekst is ingevoegd:

Op nationaal niveau mogen door deze lidstaat slechts voorlopig een bescherming in de zin van onderhavige verordening, alsook in voorkomend geval een aanpassingsperiode voor de aldus toegezonden benaming worden toegestaan vanaf de datum van de toezending ervan; (...)

De voorlopige nationale bescherming houdt op te bestaan vanaf de datum waarop een besluit inzake de registratie overeenkomstig deze verordening wordt genomen. (...)

Alleen de betrokken lidstaat is verantwoordelijk voor de gevolgen van een dergelijke nationale bescherming, ingeval de benaming niet zou worden geregistreerd in de zin van deze verordening.

De door de lidstaten krachtens de tweede alinea getroffen maatregelen hebben alleen op nationaal vlak uitwerking en mogen het intracommunautaire handelsverkeer niet belemmeren.

21. Artikel 17 van verordening nr. 2081/92 voert een vereenvoudigde procedure in voor de registratie van benamingen die reeds bestonden op het tijdstip van inwerkingtreding van de verordening. Artikel 17 luidt:

1. Binnen zes maanden na de datum van inwerkingtreding van deze verordening delen de lidstaten de Commissie mee, welke van hun wettelijk beschermde benamingen of, in de lidstaten waar geen beschermingssysteem bestaat, welke van hun door hetgebruik algemeen gangbaar geworden benamingen zij krachtens deze verordening willen laten registreren.

2. De Commissie registreert volgens de procedure van artikel 15 de in lid 1 bedoelde benamingen die overeenkomen met de eisen van de artikelen 2 en 4. Artikel 7 is niet van toepassing. Soortnamen worden evenwel niet geregistreerd.

3. De lidstaten kunnen de nationale bescherming van de overeenkomstig lid 1 meegedeelde benamingen handhaven totdat een besluit over de registratie is genomen.

22. Ingevolge artikel 8 van verordening nr. 2081/92 mogen (d)e vermeldingen .BOB, .BGA of de gelijkwaardige nationale traditionele vermeldingen (...) alleen voorkomen op landbouwproducten en levensmiddelen die aan de vereisten van deze verordening voldoen.

23. Artikel 13 van verordening nr. 2081/92 bepaalt:

1. Geregistreerde benamingen zijn beschermd tegen:

a) elk rechtstreeks of onrechtstreeks gebruik door de handel van een geregistreerde benaming voor producten die niet onder de registratie vallen, voorzover deze producten vergelijkbaar zijn met de onder deze benaming geregistreerde producten of voorzover het gebruik van de benaming betekent dat wordt geprofiteerd van de reputatie van deze beschermde benaming;

b) elk misbruik, elke nabootsing of voorstelling, zelfs indien de werkelijke oorsprong van het product is aangegeven of indien de beschermde benaming is vertaald, of vergezeld gaat van uitdrukkingen zoals .soort, .type, .methode, .op de wijze van, .imitatie, en dergelijke;

c) elke andere valse of misleidende aanduiding met betrekking tot de herkomst, de oorsprong, de aard of de wezenlijke hoedanigheden van het product op de binnen- of buitenverpakking, in reclamemateriaal of documenten betreffende het betrokken product, alsmede het gebruik van een recipiënt die tot misverstanden over de oorsprong van het product aanleiding kan geven;

d) elke andere praktijk die het publiek ten aanzien van de werkelijke oorsprong van het product kan misleiden. Indien een geregistreerde benaming de naam omvat van een landbouwproduct of levensmiddel die als soortnaam wordt beschouwd, wordt het gebruik van die soortnaam op dat landbouwproduct of levensmiddel niet beschouwd als strijdig met het bepaalde onder a) of b).

2. De lidstaten mogen evenwel de nationale maatregelen handhaven waarmee het gebruik van de in lid 1, onder b), genoemde uitdrukkingen gedurende een tot maximaal vijf jaar beperkte periode na de datum van bekendmaking van deze verordening wordt toegestaan, op voorwaarde dat:

- de producten wettelijk onder vermelding van deze uitdrukking in de handel zijn gebracht gedurende ten minste vijf jaar vóór de datum van bekendmaking van deze verordening;

- uit de etikettering van de producten duidelijk de werkelijke oorsprong ervan blijkt.

Deze uitzondering mag er evenwel niet toe leiden, dat de producten vrijelijk in de handel worden gebracht op het grondgebied van een lidstaat waarvoor deze uitdrukkingen verboden waren.

3. Beschermde benamingen mogen geen soortnamen worden.

24. Teneinde onder meer rekening te houden met het feit dat het eerste voorstel tot registratie van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen, dat de Commissie overeenkomstig artikel 17, lid 2, van verordening nr. 2081/92 moest opstellen, eerst in maart 1996 aan de Raad is voorgelegd, terwijl de in artikel 13, lid 2, van die verordening voorgescreven overgangperiode van vijf jaar grotendeels was verstreken, is laatstgenoemd lid 2 bij de op 28 maart 1997 in werking getreden verordening nr. 535/97 vervangen door de volgende tekst:

In afwijking van lid 1, punten a) en b), mogen de lidstaten de nationale regelingen waarmee het gebruik van overeenkomstig artikel 17 geregistreerde benamingen wordt toegelaten, handhaven gedurende een tot maximaal vijf jaar beperkte periode na de datum van bekendmaking van de registratie op voorwaarde dat:

- de producten wettelijk onder vermelding van deze benamingen in de handel zijn gebracht gedurende ten minste vijf jaar vóór de datum van bekendmaking van deze verordening,

- de ondernemingen de betrokken producten legaal in de handel hebben gebracht en gedurende de in het eerste streepje bedoelde periode de benamingen zonder onderbreking hebben gebruikt,

- uit de etikettering van de producten duidelijk de werkelijke oorsprong ervan blijkt.

Deze afwijking mag er evenwel niet toe leiden, dat de producten vrijelijk in de handel worden gebracht op het grondgebied van een lidstaat waarvoor deze benamingen verboden waren.

Het geschil in het hoofdgeding en de prejudiciële vraag

25. Warsteiner Brauerei exploiteert sinds 1753 een te Warstein in de deelstaat Noordrijn-Westfalen (Duitsland) gevestigde brouwerij. Zij is houdster van het merk Warsteiner voor Bier nach Pilsener Brauart, dat op grond van zijn bekendheid bij het publiek op 24 oktober 1990 bij het Deutsche Patentamt (Duits octrooibureau) werd geregistreerd. Vaststaat, dat een te Warstein gebrouwen bier geen aan die plaats toe te schrijven bijzondere kenmerken bezit en dat als Warsteiner aangeduid bier zijn faam te danken heeft aan de kwaliteit van het bier en de promotie van het merk Warsteiner.

26. In het najaar van 1990 kocht Warsteiner Brauerei een brouwerij te Paderborn, op 40 km afstand van Warstein, waar zij tot einde 1991 de biersoorten Light en Fresh brouwde. De op de voorzijde van de flessen aangebrachte etiketten bevatten onder meer de vermelding Warsteiner of Marke Warsteiner. De etiketten op de achterzijde vermeldden onder meer, dat de betrokken biersoorten in unserer neuen Paderborner Brauerei (in onze nieuwe brouwerij te Paderborn) waren gebrouwen en gebotteld.

27. Van mening, dat die etiketten misleidend waren, stelde het Schutzverband op grond van § 3 UWG voor het Landgericht Mannheim (Duitsland) tegen Warsteiner Brauerei een vordering in om het gebruik van de geografische herkomstaanduiding Warsteiner voor te Paderborn gebrouwen bier te doen staken.

28. Voor het Landgericht Mannheim stelde Warsteiner Brauerei in het bijzonder, dat de benaming Warsteiner geen verwijzing naar een geografische herkomst was, omdat de plaats Warstein bij het publiek grotendeels onbekend was en de faam van het bier hoe dan ook niet werd bepaald door bijzondere lokale omstandigheden. Bovendien zijn tal van andere bieren met een benaming die op een geografische herkomst duidt, niet uitsluitend uit de aldus aangeduide plaats afkomstig.

29. Nadat het een opinieonderzoek had laten verrichten, wees het Landgericht Mannheim de door het Schutzverband ingestelde verbodsvordering toe en verbood het Warsteiner Brauerei bij vonnis van 10 juni 1994 de in de brouwerij te Paderborn gebrouwen bieren met de litigieuze etiketten ten verkoop aan te bieden, te verspreiden en/of in het verkeer te brengen.

30. Bij arrest van 14 februari 1996 vernietigde het Oberlandesgericht Karlsruhe (Duitsland), waarbij hoger beroep was ingesteld, het vonnis van het Landgericht Mannheim en wees het de vordering van het Schutzverband af. Na een aanvullend deskundigenverslag van het opinieonderzoek te hebben laten opstellen, oordeelde het Oberlandesgericht namelijk, dat uit dat onderzoek bleek, dat een belangrijk deel van het onderzochte publiek niet door de litigieuze benaming op relevante wijze, dat wil zeggen op een voor het consumentengedrag doorslaggevende wijze, werd misleid.

Slechts 8 % van de ondervraagde consumenten die, zij het ook alleen bij gelegenheid of zelden, bier dronken, wist dat er een plaats Warstein bestond en verbond een voorstelling aan die plaats.

31. In zijn arrest onderzocht het Oberlandesgericht Karlsruhe tevens de aanspraken op grond van het in de tussentijd in werking getreden Markengesetz en zette het, zoals blijkt uit de door Warsteiner Brauerei bij het Hof ingediende schriftelijke opmerkingen, dienaangaande uiteen:

De geldend gemaakte aanspraak kan evenmin worden gebaseerd op § 128, lid 1, junctis de §§ 126 en 127, Markengesetz. De merkenrechtelijke bescherming van geografische herkomstbenamingen veronderstelt het bestaan van gevaar van misleiding (§ 127, lid 1, Markengesetz). Evenals bij § 3 UWG moet het criterium zijn een misleiding die de beslissing tot kopen beïnvloedt.

32. Uiteindelijk werd het geschil voorgelegd aan het Bundesgerichtshof, dat er in zijn verwijzingsbeschikking om te beginnen op wijst, dat vooral de bepalingen van het Markengesetz relevant zijn voor de juridische beoordeling van het geschil in hethoofdgeding. Zijns inziens is met de vaststelling van die nieuwe wettelijke regeling, die als een *lex specialis* moet worden aangemerkt, de omvang van de bescherming van de geografische herkomstaanduidingen uitgebreid. Naar haar aard valt die bescherming nog steeds onder het mededingingsrecht, doch op bepalingen als § 3 UWG kan alleen nog aanvullend een beroep worden gedaan voor feitelijke omstandigheden die niet onder de §§ 126 en volgende Markengesetz vallen. Aangezien de benaming niet aan een bepaalde (uitsluitende) houder toekomt, vormen geografische herkomstaanduidingen evenwel geen afzonderlijke soort van intellectuele eigendom.

33. Het Bundesgerichtshof merkt vervolgens op, dat het reeds om redenen van bescherming van de concurrenten verboden is, een product van onjuiste aanduidingen over de geografische herkomst ervan te voorzien, zodat de bescherming van de geografische herkomstaanduidingen ook moet worden gewaarborgd, wanneer de herkomst van het product niet van invloed is op de koopbeslissing van de consument.

34. Volgens het Bundesgerichtshof is voor de bescherming van de eenvoudige geografische herkomstaanduidingen op grond van § 127, lid 1, Markengesetz niet vereist dat de betrokken aanduidingen als zodanig, in het hoofdgeding wil dat zeggen als verwijzing naar een plaats met de naam Warstein, bij het publiek bekend zijn, doch slechts dat de aangeduide plaats niet duidelijk niet als productieplaats in aanmerking komt wegens haar karakteristieke eigenschap of de bijzondere aard van het product. Voor die bescherming wordt evenmin verlangd, dat de consument die aanduiding in verband brengt met een bijzondere kwaliteitsvoorstelling, die is gebaseerd op regionale of plaatselijke karakteristieke eigenschappen. Voor de beslissing van het hoofdgeding is het derhalve zonder belang, of de consument met de plaats van herkomst van het bier bepaalde kwaliteitsverwachtingen verbindt,

dan wel of de benaming Warsteiner als herkomstaanduiding van enigerlei invloed is op de koopbeslissing van de consument.

35. Ten slotte is het Bundesgerichtshof van oordeel, dat verordening nr. 2081/92, die volgens artikel 2, lid 2, sub b, geografische aanduidingen van levensmiddelen slechts beschermt indien een bepaalde hoedanigheid, de faam of een ander kenmerk aan de geografische oorsprong kan worden toegeschreven, gewoonlijk niet in de weg staat aan de nationale bescherming van de eenvoudige geografische herkomstaanduidingen. Volgens hem heeft evenwel noch het Hof in zijn arrest van 7 mei 1997, Pistre e.a. (C-321/94 - C-324/94, Jurispr. blz. I-2343), noch de Commissie in haar met betrekking tot die zaak ingediende schriftelijke opmerkingen een duidelijk en definitief antwoord gegeven op de vraag, of de bij verordening nr. 2081/92 ingestelde bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen elke verdergaande nationale bescherming uitsluit.

36. Van oordeel derhalve dat de beslechting van het geschil afhangt van de uitlegging van verordening nr. 2081/92, heeft het Bundesgerichtshof de behandeling van de zaak geschorst en het Hof de volgende prejudiciële vraag voorgelegd:

Verzet de regeling van verordening (EEG) nr. 2081/92 van de Raad van 14 juli 1992 inzake de bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen van landbouwproducten en levensmiddelen, zich tegen de toepassing van een nationale regeling die het misleidende gebruik van een eenvoudige geografische herkomstbenaming verbiedt, dat wil zeggen een aanduiding waarbij geen verband bestaat tussen de kenmerken van het product en de geografische herkomst ervan?

De prejudiciële vraag

37. Volgens de vijfde overweging van de considerans van verordening nr. 2081/92 moeten bij de etikettering van landbouwproducten en levensmiddelen algemene communautaire voorschriften en met name richtlijn 79/112 in acht worden genomen.

38. De Duitse regering wijst er in haar schriftelijke opmerkingen uitdrukkelijk op, dat de §§ 126 en volgende Markengesetz, evenals onder meer § 3 UWG, de consument dezelfde bescherming tegen misleiding willen garanderen als richtlijn 79/112.

39. De nationale rechter heeft het Hof evenwel geen vraag gesteld over de uitlegging van die richtlijn, doch de door hem gestelde prejudiciële vraag heeft uitsluitend betrekking op verordening nr. 2081/92.

40. Gelezen in het licht van de toepasselijk nationale wettelijke regeling moet de gestelde vraag derhalve aldus worden verstaan, dat daarmee wordt beoogd te vernemen, of verordening nr. 2081/92 zich verzet tegen de toepassing van een nationale regeling die het mogelijkermisleidende gebruik verbiedt van een geografische herkomstaanduiding waarbij geen verband bestaat tussen de kenmerken van het product en de geografische herkomst ervan.

41. Om te beginnen blijkt uit de rechtspraak van het Hof, dat het bij gebreke van een gemeenschappelijke regeling voor de productie en de verhandeling van een

product in beginsel aan de lidstaten staat om, ieder op zijn eigen grondgebied, regelingen te treffen voor al hetgeen de verhandeling van dat product betreft, met inbegrip van de benaming en de etikettering ervan, onverminderd communautaire maatregelen die beogen de desbetreffende nationale wettelijke regelingen nader tot elkaar te brengen (arrest van 16 december 1980, Fietje, 27/80, Jurispr. blz. 3839, punt 7).

42. Volgens de artikelen 1, lid 1, en 2, leden 1 en 2, regelt verordening nr. 2081/92 de communautaire bescherming van oorsprongsbenamingen en geografische aanduidingen in de zin van die verordening.

43. Ingevolge artikel 2, lid 2, sub b, heeft verordening nr. 2081/92 evenwel slechts betrekking op geografische aanduidingen waarbij een rechtstreeks verband bestaat tussen een bepaalde hoedanigheid, de faam of een ander kenmerk van het product, en zijn specifieke geografische oorsprong (zie, in die zin, arrest Pistre e.a., reeds aangehaald, punt 35).

44. Vaststaat, dat eenvoudige geografische herkomstaanduidingen waarbij, om met de nationale rechter in zijn prejudiciële vraag te spreken, geen verband bestaat tussen de kenmerken van het product en de geografische herkomst ervan, niet onder die definitie vallen en dus niet kunnen worden beschermd krachtens verordening nr. 2081/92.

45. Niets in verordening nr. 2081/92 wijst er evenwel op, dat dergelijke geografische herkomstaanduidingen niet krachtens een nationale regeling van een lidstaat kunnen worden beschermd.

46. Integendeel, uit de negende overweging van de considerans van verordening nr. 2081/92 volgt uitdrukkelijk, dat die verordening slechts geldt voor die benamingen waarbij een verband bestaat tussen de kenmerken van het product of het levensmiddel en de geografische oorsprong ervan.

47. Overigens heeft het Hof in voormeld arrest Pistre e.a. (punten 39 en 40) reeds geoordeeld, dat verordening nr. 2081/92 niet in de weg staat aan de toepassing van een nationale regeling tot bescherming van benamingen met specifieke geografische verwijzingen die, indien er een verband bestond tussen de kenmerken van de producten waaraan die benamingen doen denken en het geografische gebied waarnaar zij verwijzen, in aanmerking zouden komen voor registratie overeenkomstig die verordening.

48. Warsteiner Brauerei en de Griekse regering brengen hiertegen in, dat wanneer naast verordening nr. 2081/92 nationale voorschriften inzake de bescherming van geografische aanduidingen zouden mogen worden gehandhaafd die niet voldoen aan de in de verordening vastgestelde beschermingsvoorwaarden, dit zou indruisen tegen de eigenlijke doelstelling van die verordening, die blijkens onder meer de zevende overweging van de considerans beoogt een communautair beschermingssysteem voor geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen in het leven te roepen door de uiteenlopende nationale gebruiken terzake te vervangen door een communautaire kaderregeling en een meer uniforme aanpak. Volgens de Griekse regering zou de handhaving van dergelijke nationale voorschrif-

ten eveneens wezenlijk afbreuk doen aan de communautaire registratieregeling van verordening nr. 2081/92, doordat het op grond daarvan mogelijk zou zijn geografische aanduidingen te beschermen zonder dat de procedurevoorschriften en de strenge materiële voorwaarden in acht worden genomen die gelden voor de registratie en bijgevolg de bescherming ervan krachtens verordening nr. 2081/92.

49. Dienaangaande moet worden vastgesteld, dat de met verordening nr. 2081/92 nagestreefde doelstelling niet kan worden doorkruist door de gelijktijdige toepassing van die verordening en nationale voorschriften inzake de bescherming van geografische herkomstaanduidingen die niet binnen de werkingssfeer van de verordening vallen.

50. Verordening nr. 2081/92 heeft tot doel, aan de daarin bedoelde geografische benamingen een uniforme bescherming in de Gemeenschap te verzekeren, en bij de verordening is de communautaire registratie van die benamingen verplicht gesteld, teneinde deze in alle lidstaten te kunnen beschermen (zie, in die zin, arrest van 9 juni 1998, Chiciak en Fol, C-129/97 en C-130/97, Jurispr. blz. I-3315, punten 25 en 26), terwijl de nationale bescherming die een lidstaat verleent voor geografische benamingen die niet aan de registratievoorwaarden uit hoofde van verordening nr. 2081/92 voldoen, door het nationale recht van die lidstaat wordt geregeld en tot het grondgebied daarvan beperkt blijft.

51. Warsteiner Brauerei en de Griekse regering merken eveneens op, dat de lidstaten ingevolge artikel 17, lid 3, van verordening nr. 2081/92 alsmede artikel 5, lid 5, van die verordening, zoals gewijzigd bij verordening nr. 535/97, een nationale bescherming voor benamingen die de Commissie zijn meegedeeld of toegezonden met het oog op registratie ervan in het kader van de vereenvoudigde of de normale procedure, slechts voorlopig kunnen handhaven of verlenen tot het tijdstip waarop een besluit inzake de registratie wordt genomen. Hieruit leiden zij af, dat de krachtens artikel 17, lid 1, respectievelijk artikel 5, lid 5, van verordening nr. 2081/92 meegedeelde of toegezonden benamingen die niet aan de beschermingsvoorwaarden van die verordening voldoen, en a fortiori de benamingen die niet zijn meegedeeld of toegezonden, niet langer kunnen worden beschermd.

52. In dit verband kan worden volstaan met de vaststelling, dat artikel 17, lid 3, van [verordening nr. 2081/92](#) slechts van toepassing is op reeds ten tijde van de inwerkingtreding van de verordening bestaande benamingen die door de lidstaten aan de Commissie werden meegedeeld met het oog op registratie en bescherming ervan op gemeenschapsniveau. Die bepaling wil aldus verzekeren, dat die benamingen de genoten nationale bescherming niet door de inleiding van de registratieprocedure en in afwachting van een besluit waarmee de procedure wordt afgesloten verliezen, en heeft geenszins tot doel, regels te stellen voor die bestaande benamingen waarvoor geen enkele lidstaat een registratieaanvraag heeft ingediend.

53. Voorts volgt met zoveel woorden uit artikel 5, lid 5, tweede alinea, van verordening nr. 2081/92, zoals inge-

voegd bij verordening nr. 535/97, dat de bescherming die de lidstaten volgens die bepaling voorlopig kunnen verlenen voor een benaming waarvoor een aanvraag om registratie in het kader van de normale procedure is ingediend, een bescherming is in de zin van de onderhavige verordening, die evenwel is beperkt tot het nationale grondgebied, zoals wordt gepreciseerd in artikel 5, lid 5, vijfde alinea, van verordening nr. 2081/92, zoals ingevoegd bij verordening nr. 535/97. Derhalve is die bepaling irrelevant voor de vraag, of de lidstaten op hun respectieve nationale grondgebieden naar nationaal recht bescherming kunnen verlenen voor geografische benamingen waarvoor zij geen registratieaanvraag indienen krachtens verordening nr. 2081/92 of die niet voldoen aan de voorwaarden om voor de bescherming van die verordening in aanmerking te komen.

54. Gelet op een en ander, moet derhalve op de gestelde vraag worden geantwoord, dat verordening nr. 2081/92 zich niet verzet tegen de toepassing van een nationale regeling die het mogelijkwerijs misleidende gebruik verbiedt van een geografischeherkomstaanduiding waarbij geen verband bestaat tussen de kenmerken van het product en de geografische herkomst ervan.

Kosten

55. De kosten door de Duitse, de Griekse, de Franse, de Italiaanse en de Oostenrijkse regering, alsmede door de Commissie wegens indiening van hun opmerkingen bij het Hof gemaakt, kunnen niet voor vergoeding in aanmerking komen. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen.

HET HOF VAN JUSTITIE

uitspraak doende op de door het Bundesgerichtshof bij beschikking van 2 juli 1998 gestelde vraag, verklaart voor recht:

Verordening (EEG) nr. 2081/92 van de Raad van 14 juli 1992 inzake de bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen van landbouwproducten en levensmiddelen, verzet zich niet tegen de toepassing van een nationale regeling die het mogelijkwerijs misleidende gebruik verbiedt van een geografische herkomstaanduiding waarbij geen verband bestaat tussen de kenmerken van het product en de geografische herkomst ervan.

Conclusie Advocaat-Generaal F. G. Jacobs

1. This case concerns the interface between Community law on the protection of geographical indications of origin and on the free movement of goods and national law on the protection of geographical indications of source and unfair competition law, including the protection of consumers. The Bundesgerichtshof (Federal Court of Justice), Germany, asks the Court whether Council Regulation (EEC) No 2081/92 of 14 July 1992 on the protection of geographical indications and designations of origin for agricultural products and foodstuffs (2) precludes application of a national provi-

sion which prohibits the misleading use of a simple geographical indication of source.

2. I would note at the outset that the terminology used in this area itself risks being a fruitful source of confusion. I will use the term 'geographical indication of source' (3) in the sense simply of a place name designating a product where, first, there is no link between the characteristics of the product and its geographical provenance and, secondly, use of the name may or may not lead consumers to think that the product originates in that place; it is clear from the order for reference that this is moreover the sense in which the referring court uses the term 'simple geographical indication of source'. I will in contrast use the terms 'geographical indication' (4) and 'designation of origin' (5) only in the sense in which they are defined in Regulation No 2081/92, namely (in brief) where there is some link between the characteristics of the product and its geographical provenance. (6)

The facts and the main proceedings

3. The defendant, which operates a brewery in Warstein, is the owner of the German trade mark No 1 166 399 'Warsteiner' for 'beer of Pilsener style, which was registered on 24 October 1990. In Autumn 1990 the defendant acquired the Paderborn brewery, situated 40 km from Warstein.

4. The subject-matter of the dispute is the wording used by the defendant on the labels on the bottles for 'Light and 'Fresh beer brewed in the Paderborn brewery to the end of 1991. The front label describes the beers respectively as 'Warsteiner Premium Light and 'Warsteiner Marke [Brand] Premium Fresh. The back label in each case repeats the name, gives some promotional information about the beer, and concludes with the statement:

'Specially brewed in accordance with the German beer purity law and bottled in our new PADERBORN BREWERY.

5. I would note at this point that it is common ground first that 'Warsteiner, the adjectival form of 'Warstein as a place name, is a geographical indication of source and secondly that beer brewed in Warstein has no special features attributable to locality: the reputation of Warsteiner branded beer derives from the quality of the beer and promotion of the mark.

6. The applicant, an association whose object according to its statutes is to combat unfair competition, considers that the design of the labels is misleading and that the geographical indication of source 'Warsteiner may consequently not be used for beer brewed in Paderborn. (7) The defendant responds that customers do not regard 'Warsteiner as a reference to geographical provenance. The place Warstein is unknown to customers; even if some customers associate the designation 'Warsteiner with geographical provenance, appreciation of the beer does not depend on local factors. There are other beers with a geographical indication of source which do not come (exclusively) from the place thereby designated.

7. The Landgericht (District Court), Mannheim, after obtaining a consumer survey, essentially upheld the application for an injunction and by order of 10 June 1994

prohibited the defendant from offering for sale, distributing and/or putting into circulation with the labels referred to above the 'Warsteiner Premium Light and 'Warsteiner Premium Fresh beers brewed in the Paderborn brewery. The Landgericht based its decision on Paragraph 3 of the Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (law against unfair competition; 'UWG). (8)

8. On appeal, the Oberlandesgericht (Higher Regional Court), Karlsruhe, after a supplementary expert opinion on the consumer survey, quashed the judgment of the Landgericht and dismissed the action. It considered that the survey showed that the designation did not mislead a significant part of the customer groups surveyed in a manner decisive for consumer behaviour. Ultimately only 8% of those consumers surveyed who drank beer, even if only occasionally or rarely, both knew that there was a place called Warstein and, when asked, also regarded that place as of importance.

9. The applicant appealed on a point of law to the Bundesgerichtshof. That court considered that the decision on the appeal depended on whether Regulation No 2081/92 precluded national protection of simple geographical indications of source: if the national legislation remained unaffected by that Regulation, then for reasons explained below the applicant's claim should succeed. It accordingly stayed the proceedings and by order of 2 July 1998 referred to the Court the following question:

'Does Regulation No 2081/92 of 14 July 1992 on the protection of geographical indications and designations of origin for agricultural products and foodstuffs preclude application of a national provision which prohibits the misleading use of a simple geographical designation of source, that is, an indication in the case of which there is no link between the characteristics of the product and its geographical provenance?

10. Written observations have been presented by the parties, the Austrian, French, German, Greek and Italian Governments and the Commission. The parties, the German, Greek and Italian Governments and the Commission were represented at the hearing.

The relevant national legislation and its interpretation by the referring court

11. Paragraph 3 of the UWG provides:

'Whoever in commercial transactions for the purposes of competition gives misleading information about ... the origin ... of specific goods ... may be restrained by action from continuing to provide such information.

12. Although it appears that the action was originally brought and decided at first instance on the basis of the above provision, the Bundesgerichtshof states in the order for reference that the case is governed primarily by the Markengesetz (Trade Marks Law) which entered into force on 1 January 1995, and all the observations proceed on that basis.

13. The sixth part of the Markengesetz contains three sections. The first (containing Paragraphs 126 to 129) is headed 'Protection of geographical indications of source, while the second (Paragraphs 130 to 136) is headed 'Protection of geographical indications and designations of origin within the meaning of Regulation

(EEC) No 2081/92. The third section contains provisions delegating authority for the adoption of regulations.

14. Paragraph 126 of the Markengesetz is headed 'Names, indications or signs protected as geographical indications of source. Paragraph 126(1) provides:

'Geographical indications of source within the meaning of this Law mean names of places, areas, regions or countries and other indications or signs used commercially to designate the geographical provenance of goods or services.

15. Paragraph 127 of the Markengesetz, headed 'Scope of protection, provides in so far as relevant:

(1) Geographical indications of source may not be used commercially for goods or services which do not come from the place, area, region or country which they designate, if with the use of such names, indications or signs for goods or services of other origin there is a risk of misleading as to the geographical provenance.

(2) If the goods or services marked with a geographical indication of source have particular characteristics or a particular quality, the geographical indication of source may be used commercially for the corresponding goods or services of that source only if the goods or services have those characteristics or that quality.

(3) If a geographical indication of source enjoys a particular reputation, it may not be used commercially for goods or services of other provenance, even if there is no risk of misleading as to the geographical provenance, where use for goods or services of other provenance is liable unfairly to exploit or affect adversely, without justification, the reputation of the indication of geographical source or its distinctive force.

16. Paragraph 128(1) of the Markengesetz provides:

'An action for a prohibitory order may be brought against a person who uses names, indications or signs commercially contrary to Paragraph 127 by those entitled to bring claims under Paragraph 13(2) of the Law on Unfair Competition.

17. According to the order for reference, Paragraph 13(2) of the UWG refers to competitors, trade associations, consumer organisations and chambers of industry and commerce or craft trade associations.

18. The Bundesgerichtshof stresses in the order for reference that the protection of geographical indications of source embodied in Paragraphs 126 to 128 of the Markengesetz is to be regarded as a *lex specialis* of a protection which by its nature is a matter of competition law; Paragraph 3 of the UWG may now be invoked only for situations which do not fall within Paragraph 126 et seq. of the Markengesetz. Geographical indications of source are not, however, an additional type of intellectual property in the absence of an allocation of the designation to a specified (exclusive) holder. Individual protection still arises only as a reflex of the essentially competition law protection.

19. The Bundesgerichtshof continues by stating that, since incorrectly indicating the geographical provenance of goods is prohibited on grounds of the protection of competitors, geographical indications of source may be protected also when the provenance of the goods is unimportant for the consumer's decision to purchase.

Protection of simple geographical indications of source under Paragraph 127(1) of the Markengesetz requires merely that the place indicated is not recognisably excluded as a place of production on the basis of its particular character or the special nature of the goods; (9) it does not presuppose that the consumer associates with the indication a special quality attributable to regional or local characteristics or that the indication is known to customers as such. For the present case, therefore, it is not relevant whether the consumer associates particular expectations as to quality with the place of provenance of the beer or to what extent the designation 'Warsteiner as geographical indication is of importance for the consumer's decision to purchase. Since the defendant fails to provide sufficient and reasonable clarifying indications as to the place of brewing, Paderborn, it is prohibited from using the local designation 'Warsteiner for beer brewed in Paderborn.

20. The Bundesgerichtshof concludes by indicating that the defendant could neutralise the meaning of 'Warsteiner as a geographical indication by stating on the front labels of the beer bottles that the beer is brewed in Paderborn, and perhaps in addition by adding the word 'Marke' ('brand or 'trade mark) to the designation 'Warsteiner. (10) According to the applicant, some 'Fresh and 'Light beer brewed by the defendant at Paderborn was marketed under labels satisfying both those criteria and, in a judgment given in parallel proceedings brought by the applicant against the defendant in respect of such labelling, the Bundesgerichtshof has ruled in favour of the defendant. It appears however that the proceedings which gave rise to this request for a preliminary ruling are not regarded by the parties as rendered moot by that judgment; according to the applicant, the defendant wishes to return to the label designs at issue in these proceedings if it may lawfully do so.

The relevant Community legislation

Regulation No 2081/92

21. Regulation No 2081/92 provides, for designations which satisfy its conditions and are registered thereunder, a system of protection throughout the Community.

22. The seventh, ninth and tenth recitals in the preamble to Regulation No 2081/92 state:

'... there is diversity in the national practices for implementing registered designations of origin and geographical indications; ... a Community approach should be envisaged; ... a framework of Community rules on protection will permit the development of geographical indications and designations of origin since, by providing a more uniform approach, such a framework will ensure fair competition between the producers of products bearing such indications and enhance the credibility of the products in the consumers' eyes;

... the scope of this Regulation is limited to certain agricultural products and foodstuffs for which a link between product or foodstuff characteristics and geographical origin exists; ... however, this scope could be enlarged to encompass other products or foodstuffs;

... existing practices make it appropriate to define two different types of geographical description, namely protected geographical indications and protected designations of origin.

23. Article 1(1) provides:

'This Regulation lays down rules on the protection of designations of origin and geographical indications of agricultural products intended for human consumption referred to in Annex II to the Treaty and of the foodstuffs referred to in Annex I to this Regulation and agricultural products listed in Annex II to this Regulation. ...

The foodstuffs referred to in Annex I include beer.

24. According to Article 2(1) of the Regulation, 'Community protection of designations of origin and of geographical indications of agricultural products and foodstuffs is to be obtained in accordance with the Regulation.

25. The general definition of 'designation of origin and 'geographical indication for the purposes of the Regulation appears in Article 2(2):

'(a) designation of origin: means the name of a region, a specific place or, in exceptional cases, a country, used to describe an agricultural product or a foodstuff:

- originating in that region, specific place or country, and

- the quality or characteristics of which are essentially or exclusively due to a particular geographical environment with its inherent natural and human factors, and the production, processing and preparation of which take place in the defined geographical area;

(b) geographical indication: means the name of a region, a specific place or, in exceptional cases, a country, used to describe an agricultural product or a foodstuff:

- originating in that region, specific place or country, and

- which possesses a specific quality, reputation or other characteristics attributable to that geographical origin and the production and/or processing and/or preparation of which take place in the defined geographical area.

26. Pursuant to Article 17(1) of the Regulation, Member States were obliged 'within six months of the entry into force of the Regulation, [to] inform the Commission which of their legally protected names or, in those Member States where there is no protection system, which of their names established by usage they wish to register pursuant to this Regulation. Furthermore, Article 17(3) provides that 'Member States may maintain national protection of the names communicated in accordance with paragraph 1 until such time as a decision on registration has been taken. Subsequent registrations are of course possible, and indeed there is still a steady stream of applications for registration pursuant to the Regulation. The registration procedure is laid down in Articles 4 to 7: in brief, a group or in certain circumstances a natural or legal person may apply for registration in respect of agricultural products or foodstuffs which it produces or obtains within the meaning of Article 2(2)(a) or (b); the Commission verifies whether the application contains all the prescribed particulars and, if satisfied, publishes the details in the

Official Journal; if there has been no opposition within six months of publication, the name is registered.

The labelling and advertising directives

27. The applicant, the defendant, the German Government and the Commission variously refer in their observations to Directive 79/112 on the labelling, presentation and advertising of foodstuffs (11) and Directive 84/450 on misleading advertising. (12)

28. Directive 79/112 enacts Community rules of a general nature on labelling which are applicable horizontally to all foodstuffs put on the market and intended for sale to the ultimate consumer. (13) The prime consideration is the need to inform and protect the consumer; the rules are also to prohibit the use of information which would mislead the purchaser. (14) 'Labelling is defined to include any words, particulars, trade marks or brand name relating to a foodstuff and placed on any label; (15) it must not be such as could mislead the purchaser to a material degree, particularly as to the characteristics of the foodstuff including its origin or provenance. (16)

29. Directive 84/450 aims to improve consumer protection and to put an end to distortions of competition and hindrances to the free movement of goods and services arising from disparities between the Member States' laws against misleading advertising. (17) With those objectives in mind, it seeks to establish minimum objective criteria for determining whether advertising is misleading and minimum requirements for the means of affording protection against such advertising. 'Advertising is widely defined in Article 2(1) to mean the making of a representation in any form in connection with a trade, business, craft or profession in order to promote the supply of goods or services; 'misleading advertising is defined in Article 2(2) to mean any advertising which in any way deceives or is likely to deceive the persons to whom it is addressed or whom it reaches and which, by reason of its deceptive nature, is likely to affect their economic behaviour or which, for those reasons, injures or is likely to injure a competitor. Article 3 makes clear that, in determining whether advertising is misleading, account is to be taken of any information it contains concerning the geographical or commercial origin of goods. Article 7 provides that Member States may retain or adopt provisions with a view to ensuring more extensive protection for, inter alia, consumers.

Analysis of the issues

30. A number of different issues arise in this case. First and foremost it must be established whether Regulation No 2081/92 permits the co-existence of national legislation on simple indications of source: that of course is the question referred by the Bundesgerichtshof. If so, the further question arises whether that national legislation is compatible with other requirements of Community law, in particular the Treaty provisions on the free movement of goods. That issue was raised by the defendant and the French, German and Italian Governments in their written observations. Since however the observations concentrated substantially on the scope of Regulation No 2081/92, the subject-matter

of the sole question referred, the Court asked that observations at the hearing should also address the links between national protection of simple geographical indications of source and the Treaty provisions on the free movement of goods and, in that connection, on the compatibility of the Bundesgerichtshof's interpretation of Paragraph 127(1) of the Markengesetz with the requirements of Community law, in particular concerning consumer protection. I will consider first the question referred, namely whether Regulation No 2081/92 permits the co-existence of national legislation on simple geographical indications of source.

The scope of Regulation No 2081/92

31. The applicant, the French, German and Italian Governments and the Commission all echo the view of the Bundesgerichtshof as set out in the order for reference: Regulation No 2081/92 applies exclusively to the designations of origin and geographical indications defined in Article 2 thereof (18) - namely designations in respect of products for which there is a link between their geographical origin and their particular quality - and does not preclude national legislation protecting other types of geographical indications.

32. The German Government adds that Directive 79/112 on the labelling, presentation and advertising of foodstuffs (19) and Directive 84/450 on misleading advertising (20) require Member States to prohibit all misleading indications, including therefore misleading indications as to geographical provenance; it would be contrary to those Directives if the Regulation rendered Member States powerless in the area of geographical indications of source. (21) Moreover, if the Regulation were exhaustive the misleading use of such indications of source would be uncontrolled at both national and Community level.

33. The Austrian Government concurs with the view that the Regulation does not preclude national legislation protecting geographical indications of source, but arrives at that conclusion by another route. It notes that the objectives of the Regulation include in particular the improvement of income in rural areas; it would conflict with that objective if simple geographical indications of source which cannot benefit from the protection of the Regulation were to lose all national protection as well, since the standard of living of the producers concerned would be significantly affected. The Austrian and German Governments both refer in addition to Article 22 of the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS), (22) which requires parties - including the Community itself and the Member States as members of the WTO - to protect 'geographical indications.

34. The defendant and the Greek Government, in contrast, submit that the Regulation has exhaustively regulated the protection of all types of geographical indications and designations of origin and thus precludes national legislation in the area (although the defendant in submitting observations at the hearing on the additional issues raised by the Court proceeded on the basis that the national legislation was not so precluded). The defendant adds that the Regulation does not affect national

competition laws which have as their object the protection of the consumer against misleading practices, in particular those implementing Directive 79/112 on the labelling, presentation and advertising of foodstuffs (23) and Directive 84/450 on misleading advertising. (24)

35. In my view it is apparent from both the purpose and wording of the Regulation that it does not preclude national systems of protection of simple geographical indications of source, namely indications where there is no link between provenance and quality or reputation.

36. First, it is to my mind clear that the Regulation itself extends only to those agricultural products and foodstuffs whose characteristics are linked to their place of origin: see the ninth recital in the preamble (25) and the definitions in Article 2(2) of 'designation of origin and 'geographical indication, to which the Regulation is expressly limited in Article 1(1). (26) It is common ground that simple geographical indications of source do not fall within that definition.

37. It could of course be argued that, since strict conditions are necessary to qualify for 'geographical indications within the meaning of the Regulation, it would be strange if simple indications could be protected without any conditions being imposed. The answer to that argument is that, within the field of 'true designations of origin and geographical indications (namely those within the definitions in Article 2(2)), stringent conditions are justified to warrant Community-wide protection under a Community regime, but that that should not preclude Member States from granting such national protection as they think fit (provided of course that such protection is compatible with other provisions of Community law and in particular the Treaty provisions on the free movement of goods).

38. The defendant argues that, although by virtue of Article 2 the Regulation protects by registration only designations of origin and geographical indications as there defined, the scope of the Regulation as set out in Article 1 extends to all types of geographical designations and indications and thus precludes national protection of all such types including indications of source. That seems to me a somewhat contrived interpretation; it is moreover contrary to the statement in the preamble to the Regulation that its scope is limited to products for which a link between characteristics and geographical origin exists. (27)

39. As mentioned above, several parties refer in support of their arguments to Directive 79/112 on the labelling, presentation and advertising of foodstuffs (28) and Directive 84/450 on misleading advertising. (29) The Directives have been cited both by those submitting that the Regulation cannot be exhaustive, on the basis that it would in that case prevent Member States from complying with their obligations under the Directives to prohibit labelling and advertising which misleads as to provenance, and by the defendant, which argues that the Regulation, although precluding national legislation on indications of source, leaves unaffected legislation such as the Directives which have as their objective the protection of the consumer.

40. In my view the Directives do not assist with the argument whether the Regulation is exhaustive. They are however of some relevance to the question whether the national legislation is lawful independently of the scope of the Regulation. I will accordingly consider them below, in that context.

41. I accept that it is not obvious whether the Regulation precludes the co-existence of national systems of protection of products and foodstuffs within the scope of the Regulation, namely products and foodstuff described by geographical indications and designations of origin there defined. That question however is not at issue in the present case, which is concerned solely with the lawfulness of a national system of protection of simple geographical indications of source, clearly not within the scope of the Regulation.

42. I therefore conclude on the question referred by the Bundesgerichtshof that the Regulation does not preclude national legislation such as Paragraph 127(1) of the Markengesetz which protects simple geographical indications of source. The question whether such legislation is lawful must therefore be assessed by reference to other principles of Community law.

The applicability of Article 30 of the EC Treaty

43. The next question to be considered is whether national legislation such as Paragraph 127(1) of the Markengesetz is within the scope of Article 30 of the EC Treaty (now, after amendment, Article 28 EC), which prohibits between Member States quantitative restrictions on imports and all measures having equivalent effect.

44. It may be wondered whether the facts giving rise to the main proceedings fall within the scope of that article, given that German legislation is sought to be enforced by a German association against a Germany company in the context of beer brewed in Germany. Indeed the representative of the Italian Government raised this doubt at the hearing. The defendant, however, and by implication the French and German Governments consider that Article 30 is in principle applicable on the basis of the potential effects of the national legislation on intra-Community trade.

45. A similar issue arose in *Pistre*, (30) which concerned a prosecution brought against French nationals in connection with French products marketed on French territory. The prosecution was for failure to obtain authorisation required by national legislation for the use of certain descriptions in marketing the goods. The Court rejected an argument that in such circumstances the prosecutions did not fall within the ambit of Article 30, stating that that article could not be considered inapplicable simply because all the facts of the specific case before the national court were confined to a single Member State, since in such a situation the application of the national measure could also have effects on the free movement of goods between Member States. (31) It must be observed however that the issue arose in that case in a rather unusual manner: it was argued that the compatibility of the national legislation with Article 30 was relevant since if the legislation had been unlawful as regards imports alone, there would have been dis-

crimination against domestic producers. Such reverse discrimination would have been unlawful under national law. Consequently the domestic producers could rely indirectly on Article 30 to resist the application of the national legislation to them.

46. In the present case in contrast no such link is involved. I remain of the view that, for Article 30 to apply, there has to be an actual or potential effect on trade between Member States; it may be noted that that view has recently been expressed also by Advocate General Saggio in *Guimont*. (32) Since however argument has been addressed to Article 30, I shall consider the issues on the assumption that such an effect may be found to arise.

47. In terms of its substance, Paragraph 127(1) of the Markengesetz clearly falls within the scope of Article 30, which covers all trading rules enacted by Member States which are capable of hindering, directly or indirectly, actually or potentially, intra-Community trade. (33)

48. It accordingly remains to be determined whether the national provision at issue may be justified either by virtue of Article 36 of the Treaty (now, after amendment, Article 30 EC) or as an overriding requirement within the meaning of the *Cassis de Dijon* (34) case-law.

The protection of industrial and commercial property under Article 36

49. Article 36 permits restrictions on imports which are justified on various grounds including the protection of industrial and commercial property, provided that the restrictions do not constitute a means of arbitrary discrimination or a disguised restriction on trade between Member States. The applicant submits that the national legislation falls within this derogation, citing in support of its view the judgment in *Exportur* (35) in which the Court appeared to accept that the protection of simple geographical indications of source falls within the scope of 'the protection of industrial and commercial property within the meaning of Article 36. (36)

50. The defendant responds that the main proceedings in this case may be distinguished from those in *Exportur* in a critical respect. In that case, the Court appeared to accept that indications of source were entitled to protection because they 'may ... enjoy a high reputation amongst consumers and constitute for producers established in the places to which they refer an essential means of attracting custom. (37) Protection of such indications of source was therefore justified because of the risk that their reputation might otherwise be exploited by another. In this case however the national legislation prohibits the use of indications of source whether or not there is any reputation linked to the geographical indication. The indication 'Warsteiner has been promoted by the defendant and its reputation lies with the quality of the beer it identifies rather than with the beer's geographical provenance. Accordingly, the defendant concludes that it alone is entitled to complain of infringement of its fundamental Community law right to the protection of its intellectual property.

51. I find those submissions on behalf of the defendant convincing. Exportur arose out of an action brought by a Spanish association of exporters of the product in question (nougat called 'Turrón de Alicante and 'Turrón de Jijona), formed with the aim of launching and promoting export, against two French manufacturers of nougat called 'tourons Alicante, 'tourons type Alicante, 'tourons Jijona and 'tourons type Jijona, in which the applicant sought an injunction prohibiting the defendants from using the Spanish names in question. The action was brought under the Convention between the French Republic and the Spanish State of 27 June 1973 on the protection of designations of origin, indications of provenance and names of certain products, which provided that the names 'Turrón de Alicante and 'Turrón de Jijona were, in the territory of the French Republic, to be reserved exclusively to Spanish products or goods and there used only in compliance with Spanish legislation. Whether or not simple geographical indications of source such as those at issue in Exportur can sensibly be considered to be on a par with mainstream intellectual property rights such as patents, trade marks and copyright, it is none the less clear that in that case the applicant was seeking to enforce a right of at least an analogous nature conferred on it (or its members) by the Convention; it was also clearly regarded as significant by the Court that the protected names and the products manufactured by the undertakings there established had a reputation of which the defendant manufacturers were taking advantage. (38) In this case in contrast the applicant, which has no right of any sort to use the geographical indication of source at issue, is seeking to prevent its use by the undertaking which has itself built up the reputation which the name enjoys. It seems to me that it strains accepted use of Community law concepts to regard the legislation pursuant to which such an action is brought as falling within the scope of 'the protection of industrial and commercial property within the meaning of Article 36.

52. Moreover, the Court in its case-law on the scope of that derogation has consistently ruled that Article 36 admits derogations from the free movement of goods only to the extent to which they are justified for the purpose of safeguarding rights which constitute the specific subject-matter of such property. (39) The Court has given guidelines as to what constitutes the specific subject-matter of particular types of intellectual property: in the case of patents, for instance, it is the guarantee that the patentee, to reward the creative effort of the inventor, has the exclusive right to use an invention with a view to manufacturing industrial products and putting them into circulation for the first time, as well as the right to oppose infringements; (40) in the case of a trade mark, it is the guarantee that the owner of the trade mark has the exclusive right to use that trade mark for the purpose of putting products protected by the trade mark into circulation for the first time; the guarantee is intended to protect the owner against competitors wishing to take advantage of the status and reputation of the trade mark by selling products illegally bearing the mark. (41) The object of national

legislation such as Paragraph 127(1) of the Markengesetz is manifestly not to safeguard any comparable rights in connection with indications of source; indeed the Bundesgerichtshof is at pains to stress that, in the absence of an allocation of the indication of source to a specified exclusive holder, it is inappropriate to speak in terms of intellectual property rights. In my view, the principles developed by the Court in the context of industrial and commercial property in the strict sense of alienable rights such as patents, trade marks and copyright are an inherently inappropriate framework for assessing the lawfulness of national legislation on simple geographical indications of source.

53. Finally I would note that the facts in Exportur arose in an entirely different historical and legislative context from those in this case. In Exportur the Court was considering a Convention with a much broader aim than that of the national legislation at issue in this case: the Convention sought to protect designations of origin, indications of source and names of certain products, none of which at the time of the facts giving rise to the main proceedings was protected at Community level. (42) I am not persuaded that the Court's general statement that the objective of that Convention 'may be regarded as falling within the sphere of the protection of industrial and commercial property within the meaning of Article 36 should apply to the much narrower field of simple geographical indications of source, all the more so now that designations of origin are within the scope of the Regulation and protected at Community level pursuant thereto.

54. I accordingly conclude that national legislation such as Paragraph 127(1) of the Markengesetz does not fall within the derogation for measures for the protection of industrial and commercial property within the meaning of Article 36 of the Treaty.

Justification on the grounds of overriding requirements

55. Although the Court appeared to accept that the need to protect producers against unfair competition and consumers against deception regarding the origin of products could constitute justification on grounds of public policy under Article 36, (43) subsequent case-law has made it clear that, since Article 36 derogates from a fundamental rule of the Treaty enshrined in Article 30, it must be interpreted strictly and cannot be extended to objectives - such as protection against unfair competition and consumer protection - which are not expressly mentioned therein. (44) Justification on the grounds of consumer protection for the national legislation at issue must accordingly be sought elsewhere.

56. Since the national legislation is expressed to apply without distinction to domestic goods and to imports, the restriction on the free movement of goods within the Community which it entails may in principle be justified under the formula first articulated by the Court in Cassis de Dijon, (45) namely in order to satisfy overriding requirements (46) which include protection against unfair competition (47) and the defence of the

consumer, provided that the legislation is proportionate to its objective.

57. The Bundesgerichtshof in its order for reference stresses its view that Paragraph 127(1) of the Marken-gesetz is a competition law provision; the German Government emphasises that it is based on consumer protection. That aspect of the legislation is clear not only from its tenor but also from the facts that, pursuant to the combined provisions of Paragraph 128(1) of the Markengesetz and Paragraph 13(2) of the UWG, consumer associations are entitled to bring proceedings for infringement of Paragraph 127(1), and that Paragraph 3 of the UWG, which Paragraph 127(1) of the Markengesetz appears designed to supplement if not to supplant in the area of indications of provenance, has been frequently analysed by the Court as a provision for the protection of consumers. (48)

58. In any event it is apparent from *Cassis de Dijon* itself that the two concepts of consumer protection and unfair competition are closely related: the Court there stated that the mandatory fixing of minimum alcohol content could not be regarded as an essential guarantee of the fairness of commercial transactions (49) since it was a simple matter to ensure that suitable information was conveyed to the purchaser on the packaging. (50) The two grounds of justification will by their nature frequently arise together; (51) indeed the twin aims of consumer and producer protection underlie Regulation No 2081/92. (52)

59. It is clear from the case-law of the Court that the risk of misleading consumers cannot override the requirements of the free movement of goods and so justify barriers to trade unless that risk is sufficiently serious (53) and that in assessing the level of risk the relevant criterion is the presumed expectations of an average consumer who is reasonably well-informed and reasonably observant and circumspect. (54)

60. If therefore the average consumer, as so defined, of a particular product marketed under a simple geographical indication of source makes no link between the features of the product which inspire his purchase and the indication of source, then that indication does not influence his decision, he cannot sensibly be regarded as having been misled and a prohibition on marketing the product under such indication, ostensibly for the protection of consumers, would clearly be a disproportionate and inappropriate means to that end.

61. It appears from the figures cited in the order for reference (drawn from the consumer survey on which the Oberlandesgericht, Karlsruhe, based its judgment) that, although nearly 81% of frequent consumers of beer know of the place Warstein, a mere 8% of consumers who drink beer, even only occasionally or rarely, also regard that place as important to their decision to purchase.

62. The Bundesgerichtshof states in the order for reference that it is not a precondition for protection of a geographical indication of source under Paragraph 127 of the Markengesetz that the indication of source is known to consumers as such but merely that the place referred to is not recognisably excluded as the place of

production. On that interpretation it is irrelevant whether the fact that there is a place called Warstein is significant for the average consumer's decision to purchase Warsteiner beer: the question whether there is a real risk that that consumer will be misled as to the geographical provenance of the product is disregarded.

63. If however the average consumer is not being misled, it is difficult to see what public interest is served by restricting the use of the indication of source. It is impossible to reconcile such a restriction with the standard of the average consumer which, as explained above, the Court has developed as a yardstick for assessing the lawfulness in this context of obstacles to the free movement of goods. Put another way, it is manifestly disproportionate to prohibit the marketing of a product under an indication of source in such circumstances. I accordingly conclude that for the above reasons Paragraph 127(1) of the Markengesetz as interpreted by the Bundesgerichtshof constitutes an unjustified limitation on the free movement of goods guaranteed by Article 30 since it would have the effect of protecting simple geographical indications of source, and hence potentially restricting intra-Community trade, even in the absence of any actual risk of confusion for consumers. It would however be compatible with Article 30, since it would be justified on the ground of consumer protection, if Paragraph 127(1) of the Markengesetz were interpreted by the national court as requiring a sufficiently serious risk of misleading the average consumer as defined by the Court as to geographical provenance.

64. That approach moreover ensures that the lawfulness of the national legislation is assessed on the basis of the same criteria which will determine its compatibility with Directive 79/112 on the labelling, presentation and advertising of foodstuffs (55) since in the case of that directive the same yardstick of the average consumer as defined by Community law will apply: it is clear from the case-law of the Court (56) that that standard applies to determine the extent to which a description, trade mark (57) or promotional text is misleading under the provisions of the Treaty or of Community legislation.

65. The situation is slightly different however with regard to Directive 84/450 on misleading advertising, (58) which is expressed to be a minimum standards directive which does not preclude Member States from retaining or adopting provisions with a view to ensuring more extensive protection for consumers, persons carrying on a trade, business, craft or profession, and the general public. (59) The Directive itself would therefore not preclude national legislation such as Paragraph 127(1) of the Markengesetz as interpreted by the Bundesgerichtshof. Such legislation would however, as indicated above, need to be compatible with the principles articulated by the Court in the context of Article 30: (60) the result would consequently be the same.

Conclusion

66. I accordingly consider that the question referred by the Bundesgerichtshof should be answered as follows:

(1) Regulation No 2081/92 of 14 July 1992 on the protection of geographical indications and designations of origin for agricultural products and foodstuffs does not preclude application of national legislation which prohibits the misleading use of a simple geographical indication of source, that is, an indication in the case of which there is no link between the characteristics of the product and its geographical provenance.

(2) Where such national legislation has an actual or potential effect on trade between Member States and is interpreted by the national court so as to prohibit use of a simple geographical indication of source even where it was not liable to mislead a reasonably well-informed and reasonably observant and circumspect consumer, it will be contrary to Article 30 of the EC Treaty (now, after amendment, Article 28 EC).

1: Original language: English.

2: - OJ 1992 L 208, p. 1; as amended by Council Regulation (EC) No 535/97 of 17 March 1997, OJ 1997 L 83, p. 3.

3: - 'Indication de provenance géographique and 'geographische Herkunftsangabe.

4: - 'Indication géographique and 'geographische Angabe.

5: - 'Appellation d'origine and 'Ursprungsbezeichnung.

6: - See paragraph 25 below for the full definitions.

7: - The relevant national legislation is set out in paragraphs 11 and 15 below.

8: - See paragraph 11 below.

9: - The defendant gives 'Mont Blanc pens and 'Havana razor blades as examples from the national case-law of indications in which the place indicated was regarded as so recognisably excluded.

10: - This is mentioned on both labels of the 'Fresh beer but on neither label of the 'Light beer.

11: - Council Directive 79/112/EEC of 18 December 1978 on the approximation of the laws of the Member States relating to the labelling, presentation and advertising of foodstuffs for sale to the ultimate consumer, OJ 1979 L 33, p. 1.

12: - Council Directive 84/450/EEC of 10 September 1984 relating to the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning misleading advertising, OJ 1984 L 250, p. 17, as amended by Directive 97/55/EC of European Parliament and of the Council of 6 October 1997 so as to include comparative advertising, OJ 1997 L 290, p. 18.

13: - Third and fifth recitals in the preamble and Article 1(1).

14: - See the sixth and twelfth recitals in the preamble.

15: - Article 1(3)(a).

16: - Article 2(1)(a)(i).

17: - Case C-373/90 Complaint against X [1992] ECR I-131, paragraph 9 of the judgment.

18: - See paragraph 25 above.

19: - Cited in note 10.

20: - Cited in note 11.

21: - The applicant makes the same point in relation to Directive 84/450 alone.

22: - OJ 1994 L 336, p. 214.

23: - Cited in note 10.

24: - Cited in note 11.

25: - Set out in paragraph 22 above.

26: - Set out in paragraph 25 above.

27: - Ninth recital, set out in paragraph 22 above.

28: - Cited in note 10.

29: - Cited in note 11.

30: - Joined Cases C-321/94, C-322/94, C-323/94 and C-324/94 Pistre and Others [1997] ECR I-2343, paragraph 35 of the judgment.

31: - Paragraphs 44 and 45 of the judgment.

32: - Case C-448/98 Ministère Public v Guimont, paragraphs 5 to 8 of the Opinion delivered on 9 March 2000.

33: - Case 8/74 Dassonville [1974] ECR 837.

34: - Case 120/78 Rewe v Bundesmonopolverwaltung für Branntwein [1979] ECR 649.

35: - Case C-3/91 [1992] ECR I-5529.

36: - See paragraph 37 of the judgment.

37: - Paragraph 28.

38: - See paragraphs 28 and 37 of the judgment.

39: - Case 78/70 Deutsche Grammophon v Metro [1971] ECR 487, paragraph 11 of the judgment; frequently affirmed since.

40: - Case 15/74 Centrafarm v Sterling Drug [1974] ECR 1147, paragraph 9 of the judgment.

41: - Case 16/74 Centrafarm v Winthrop [1974] ECR 1183, paragraph 8 of the judgment.

42: - Although the judgment was given some months after the Regulation had entered into force, the facts arose before that date.

43: - See Case 12/74 Commission v Germany [1975] ECR 181, in particular the Opinion of Advocate General Warner, p. 208.

44: - See for example Case 113/80 Commission v Ireland [1981] ECR 1625, paragraphs 7 to 8 of the judgment, and Case 177/83 Kohl v Ringelhan & Rennett [1984] ECR 3651, paragraph 14.

45: - Cited in note 33.

46: - 'Exigences impératives; originally translated as 'mandatory requirements but now more frequently rendered as 'imperative or 'overriding requirements.

47: - 'La loyauté des transactions commerciales, originally translated in Cassis de Dijon as 'the fairness of commercial transactions.

48: - See for example Case C-315/92 Clinique [1994] ECR I-317; Case C-470/93 Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln v Mars [1995] ECR I-1923; and most recently Case C-220/98 Estée Lauder Cosmetics v Lancaster Group (judgment delivered on 13 January 2000).

49: - See note 46.

50: - Paragraph 13 of the judgment.

51: - For an analysis of the more general relationship between competition law and benefits to consumers see paragraphs 58 to 61 of my Opinion in Case C-7/97 Bronner v Mediaprint [1998] ECR I-7791.

52: - See in particular the second, third and fourth recitals in the preamble.

53: - Case C-313/94 Graffione [1996] ECR I-6039, paragraph 24 of the judgment, and the cases there cited.

54: - Case C-210/96 Gut Springenheide and Tusky v Oberkreisdirektor Steinfurt [1998] ECR I-4657, paragraphs 30 to 32 of the judgment, and the cases there cited, and most recently Case C-465/98 Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln v Adolf Darbo, judgment delivered on 4 April 2000, paragraph 20. For a helpful account of the notion of the average consumer in Community law, see paragraphs 23 to 29 of the Opinion of Advocate General Fennelly delivered on 16 September 1999 in Estée Lauder Cosmetics v Lancaster Group, cited in note 47.

55: - Cited in note 10.

56: - See the cases cited in note 53.

57: - The test of the average consumer as formulated by the Court in Gut Springenheide was explicitly endorsed in relation to trade marks in Case C-342/97 Lloyd Schuhfabrik Meyer v Klijsen Handel [1999] ECR I-3819, paragraph 26 of the judgment.

58: - Cited in note 11.

59: - Article 7.

60: - See to the same effect Case C-238/89 Pall [1990] ECR I-4827, paragraph 22 of the judgment.
